

Γερόντισσα Υπαντία: Η απαγόρευσις του απηγορευμένου καρπού, η γένεσις της ελευθερίας και ο θάνατος του θανάτου

[Πατριαρχεία](#) / [Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)

Στα πλαίσια του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα «Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας (2016-2026): Αποτίμησις καί Προοπτικά», μίλησε η Γερόντισσα Υπαντία Ηγουμένη της Ιεράς Μονής Solan.

Το θέμα της εισήγησής της ήταν: “Η απαγόρευσις του απηγορευμένου καρπού, η γένεσις της ελευθερίας και ο θάνατος του θανάτου”.

Αναλυτικά η εισήγηση:

Εἰς τὴν ἐγκύκλιον τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ κεφάλαιον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς νηστείας ἄρχεται διὰ παραθέσεως ἐκ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου· «συνηλικιῶτίς ἐστι τῆς ἀνθρωπότητος· νηστεία γάρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομοθετήθη» (Περὶ νηστείας, Λόγος Α΄, 3· PG 31, 168A). Πρὸς ποίαν μέλλουσιν πληρότητα μᾶς ὁδηγεῖ ὁ στίχος τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως 2, 17; «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ’ αὐτοῦ· ἢ δ’ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε».

Οὕτως, εἰς τὴν γαλλικὴν ἔκδοσιν τῆς Βιβλικῆς Σχολῆς τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ λόγιοι συντάκται ἐπέλεξαν τὴν διατύπωσιν: «θα καταστῇς ὑποκείμενος εἰς θάνατον», τουτέστιν: «θα γίνῃς θνητός». Τὸ κείμενον ὅμως τῶν Ἑβδομήκοντα εἶναι ἀπολυτότερον, ὅπως καὶ ἡ παλαιὰ γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ Le Maistre de Sacy, ἐκ τῆς Vulgata: «διότι, τὴν αὐτὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ, θὰ ἀποθάνητε ἀσφαλῶς».

Ἡ ἀπαγόρευσις προειδοποιεῖ ἄραγε τοὺς πρωτοπλάστους ὅτι ἡ παράβασις θὰ ἐπιφέρῃ μόνον τὴν θνητότητα ἢ, ἀκριβέστερον, ἓνα ἄμεσον θάνατον; Ὑπάρχουν ἄραγε διάφορα εἶδη θανάτου; Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλοῦν πλουσίως περὶ τούτου: περὶ τοῦ θανάτου τοῦ σώματος, περὶ τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς νεκρώσεως τοῦ ἰδίου θελήματος, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ κόσμου, περὶ τοῦ νικηθέντος θανάτου, περὶ τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ θανάτου, περὶ τοῦ θανάτου ἐν τῇ κολάσει τῆς ἀποστασίας...

Οἱ πρωτόπλαστοι ἔφαγον ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, ἀλλὰ πρὶν ἀποθάνουν ἔζησαν· ἔσχον μίαν πορείαν· ἔφεραν ἴδιον ὄνομα καὶ μᾶς κατέλιπον μίαν μοναδικὴν βιογραφίαν. Ὑστερα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς των ἀπέθανον, καὶ ἡ ζωὴ των κατήλθεν εἰς τὰ βάθη τοῦ Ἄδου. Καὶ ὁ Θεάνθρωπος ἀπέθανεν· ἀποθνήσκων ὅμως ἐνίκησε τὸν θάνατον. Ὁ Χριστὸς ἔσωσε τοὺς προπάτορας ἡμῶν ἐκ τῶν ὁδυνῶν τοῦ Ἄδου καὶ ἐ χάρισε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν. Σήμερον, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, οἱ πρωτόπλαστοι ἡμῶν ζῶσιν. Ζῶσιν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρός· εἶναι ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἅγιος Πορφύριος, ὅταν τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας λόγιος ἐπιστήμων, βαθύτατα ἀνησυχῶν διὰ τὸν θάνατον, τοῦ ἀπήντησε μετὰ τῆς γνωστῆς παρρησίας καὶ γαλήνης του: «Μὰ ὁ θάνατος δὲν ὑπάρχει!»[1] Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, δὲν σκανδαλίζει τὸν νοῦν ἡμῶν. Ἀντηχεῖ φυσικῶς, ὡς ἡχώ, ἐκ τῶν πατερικῶν σπλάγχχνων τῆς πίστεώς μας.

Ἄραγε ὁ ἀπηγορευμένος καρπὸς τοῦ Παραδείσου τῆς τρυφῆς μᾶς ἀπειλεῖ διὰ ἐνὸς θανάτου ὁ ὁποῖος δὲν ὑπάρχει; Ἡ γεύσις τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως μᾶς εἰσάγει ἄραγε εἰς μίαν πλάνην, ἡ ὁποία ὀνομάζεται θάνατος; Μήπως ἡ ἀρχέγονος ἐντολὴ μᾶς ζητεῖ νὰ νηστεύσωμεν ἀπὸ τὴν γεύσιν μιᾶς πλάνης, νὰ μὴ φάγωμεν τὸν καρπὸν τοῦτον, διότι θὰ μᾶς εἰσήγε εἰς μίαν ἱστορίαν ἡ ὁποία, κατὰ βάθος, δὲν ὑπάρχει; Μήπως ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς ἤνοιξεν ἐνώπιον ἡμῶν τὴν ὁδὸν μιᾶς φοβερᾶς καὶ παρατεταμένης ψευδαισθήσεως; Καὶ μὴ νηστεύοντες, κατὰ τὴν προτροπὴν τοῦ Αἰτίου τῆς ὑπάρξεώς μας, δὲν γινόμεθα ἄραγε οἱ ἴδιοι οἱ ἐγκαινισταὶ τῆς ἀνυπαρξίας μας;

Κατὰ τὴν πατερικὴν παράδοσιν περὶ «τῶν λόγων τῶν ὄντων», ὁ Θεὸς μᾶς ἐπροίκισε μὲ ἓνα «λόγον», δηλαδὴ μὲ ἓνα «λόγον τοῦ εἶναι», ὁ ὁποῖος φανερώνει τὸ νόημα τῆς φύσεώς μας. Οἱ «λόγοι» εἶναι ἐν τῷ Θεῷ, προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπανέρχονται. Ὁ Δημιουργὸς μᾶς ἐνεπιστεύθη συγχρόνως καὶ μίαν ἰδιαιτέραν εὐθύνην: τὸν «τρόπον», δηλαδὴ τὸν «τρόπον τοῦ εἶναι» ἢ τὸ «πῶς ὑπάρχειν». [2] Διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τρόπου, ἕκαστος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐπιλέξῃ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεώς του καὶ νὰ καταστῇ μοναδικός· δύναται νὰ λάβῃ ἴδιον ὄνομα· γίνεται ἀνεπανάληπτον πρόσωπον. Ἀναλόγως τῆς πορείας τῆς προσωπικῆς του ἱστορίας, ἀναλόγως τῆς διηγήσεως τῆς βιογραφίας του, τὸ πρόσωπον γράφει τὸ ὄνομά του εἴτε εἰς τὸ «βιβλίον τῆς ζωῆς» εἴτε, ἀντιθέτως, εἰς τὸ χάσμα τοῦ μηδενός. Κατὰ τὸν ἴδιον «τρόπον τῆς ὑπάρξεως», τὸ πρόσωπον ὁδηγεῖ τὴν ζωὴν του εἴτε εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐν Θεῷ εἴτε εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ θανάτου.

Κατὰ τὰς Ἀγίας Γραφάς, ὁ Θεὸς ἐνεφύσησε τὴν πνοὴν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸ μοναδικὸν κτίσμα τὸ ὁποῖον ἔπλασε κατ' εἰκόνα Του, ἀλλὰ καὶ στὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη, κυρίως, τὴν εὐθύνην τοῦ καθ' ὁμοίωσιν. Τὸ κατ' εἰκόνα δύναται νὰ νοηθῇ ὡς ὁ «λόγος τοῦ εἶναι» ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχαρίσθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀντιθέτως, δύναται νὰ νοηθῇ ὡς καρπὸς τῆς ἐργασίας τοῦ κτιστοῦ προσώπου, ὡς ὁ ἴδιος αὐτοῦ «τρόπος τοῦ εἶναι», τὸν ὁποῖον ἡ ἐλευθέρα βούλησίς του θέτει —ἢ δὲν θέτει— εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ «λόγου τοῦ εἶναι» τὸν ὁποῖον ὁ Δημιουργὸς ἐλευθέρως ἠθέλησε δι' αὐτό.

Ἐὰν εὕρισκόμεθα ἀνέκαθεν καὶ διὰ παντὸς εἰς τὸν Παράδεισον, ἐὰν δὲν εἴχομεν τὴν δυνατότητα νὰ ἐξέλθωμεν ἐξ αὐτοῦ, θὰ ἠδυνάμεθα ἄραγε νὰ βιώσωμεν τὸ περισσὸν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ὅπως αὕτη μᾶς χαρίζεται μετὰ τὴν παράβασίν μας; Ὁ Θεὸς μᾶς ἐτοποθέτησε εἰς ἓνα κῆπον ἐλευθερίας· θὰ ἠδύνατο ἄραγε νὰ ἀγαπήσῃ τελείως, ἀνιδιοτελῶς καὶ ἀνευ ὅρων, ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ Τοῦ εἴπῃ «ὄχι»; Ὁ Θεὸς μᾶς ἠγάπησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ· καὶ ὅμως δὲν εἴμεθα ὄντα παρητημένα, οὔτε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ Τὸν ἀκολουθοῦμεν δουλικῶς καὶ νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὸ θέλημά Του χωρὶς νὰ δυνάμεθα οἱ ἴδιοι νὰ διακρίνωμεν

καὶ νὰ ἐπιλέγωμεν.

Ὁ Δημιουργὸς ἠγάπησε τὴν κτιστὴν φύσιν ἡμῶν μέχρι τοῦ σημείου νὰ γίνη ὁ ἴδιος κτίσμα. Ὁ Δημιουργὸς ἐγένετο σὰρξ χάριν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πλασθέντος κατ' εἰκόνα Του, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐλεύθερος νὰ θελήσῃ τὴν ἀγάπην Του ἢ νὰ Τὸν ἀρνηθῇ. Ἐξ ἀρχῆς, ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἐλεύθερος νὰ θελήσῃ νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς Αὐτὸν ἢ, ἀντιθέτως, νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀνομοιότητα πρὸς Αὐτόν. Ὁ Χριστὸς καλεῖ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἴδιον Αὐτοῦ «τρόπον τοῦ εἶναι», δηλαδὴ τὸν Σταυρὸν τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ.

Ἐὰν ἡ ἄσκησις τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς μᾶς ἐνεπιστεύθη, δὲν μᾶς εἶχεν ὀδηγήσει εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο σφάλμα, νὰ εἴπωμεν «ὄχι» εἰς τὸ ἅγιον θέλημά Του, θὰ ἠδυνάμεθα ἄραγε σήμερον νὰ γευθῶμεν τὴν πρωτόγνωρον Χάριν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Χριστὸς συνοδεύει τὴν ἐλευθέραν ἐπιστροφὴν μας μέχρι τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς;

Ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης ἐπανελάμβανε συχνά: «Μέχρις ἐνὸς σημείου μποροῦμε νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ τὶς ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ· ἔπειτα δὲν μποροῦμε πλέον νὰ τὶς περιγράψουμε· μποροῦμε μόνον νὰ τὶς γευθοῦμε».[3]

Ἡ παρακοὴ τῶν πρωτοπλάστων ἀπεκάλυψε τὸ ἐπικίνδυνον δῶρον τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς εἶχεν ἐμπιστευθῇ. Κυρίως ὅμως τὸ γεγονὸς τοῦτο ἥνοιξε τὴν δυνατότητα μιᾶς ἐλευθέρας ἐπιστροφῆς καὶ μιᾶς ἐκουσίας μεταστροφῆς. Ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐπανόδου εἰς τὸν Θεόν, ἡ ἀποφασιστικὴ καὶ προσωπικὴ μετάνοια, γεννᾶται πλέον ἀπὸ τὴν ζωτικότητα τῆς αὐτῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐγεύθη τὸν ἴδιον αὐτῆς θάνατον. Τώρα θέλει νὰ εἴπῃ «ναί» εἰς τὴν κλήσιν τῆς Ζωῆς καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἀγάπης, διὰ τῆς φωνῆς τοῦ Νυμφίου ἐν μέσῳ τῆς νυκτός, εἰς τὴν αὐγὴν τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανε τρώγων ἐκουσίως, παρὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐπανέρχεται ἐκ τοῦ θανάτου νηστεύων ἐλευθέρως, ἀκούων τὸ πρῶτον μήνυμα καὶ νόημα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὴν μετάνοιαν.

Ἡ ἐλευθερία ἡμῶν ἐξηπατήθη ὑπὸ τῆς πανουργίας ἐνὸς ἐρπετοειδοῦς κτίσματος, βαθέως ναρκισσιστικοῦ. Πειρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πλάνου, τοῦ «χοῦν ἐσθίοντος» καὶ στάκτην φυσῶντος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοῦ, ἡ ἐλευθέρα βούλησίς μας ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ θέλῃ παρὰ μόνον τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Ὁ ἄνθρωπος, προικισθεὶς διὰ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τὴν ζῶσαν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, παρεσύρθη ὥστε νὰ ὑπηρετῇ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ πεπτωκότος ἀγγέλου. Καὶ ἐκατηχήθη ἐπιπροσθέτως ὑπὸ τοῦ πονηροῦ τούτου χειραγωγοῦ νὰ θεωρῇ καὶ νὰ θέλῃ τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν.

Οὕτως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀργεῖ νὰ εὗρεθῇ μόνος, τελείως ἀπομονωμένος καὶ γυμνός, τουτέστιν χωρὶς ἀθωότητα, χωρὶς πιστότητα καὶ χωρὶς ἐμπιστοσύνην. Τώρα φοβεῖται. Φαγών, ὁ ἄνθρωπος κατολισθαίνει εἰς τὸν παραλογισμόν τῆς παρανοίας. Νηστεύων, ἐπανέρχεται διὰ τῆς σοφίας τῆς μετανοίας.

Πράγματι, ἀκούσαντες τὸν χλευαστικὸν ψίθυρον τῆς ὑπερηφανείας, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὸν θάνατον. Τώρα κρύπτονται· δὲν βιώνουν πλέον τὴν κοινωνίαν τοῦ Παραδείσου. Ἐχασαν τὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς γῆς ἡ ὁποία τοὺς βαστάζει καὶ μετὰ τοῦ κήπου ὁ ὁποῖος τοὺς τρέφει. Δὲν ἔχουν πλέον περιβάλλον τὸ ὁποῖον νὰ τοὺς προστατεύῃ. Καλύπτονται καὶ κρύπτονται. Δὲν ἔχουν πλέον κανένα ἐνώπιον τοῦ ὁποίου νὰ φανοῦν καὶ νὰ γίνουν δεκτοί. Δὲν ἔχουν πλέον κανένα «ἄλλον» νὰ ἀγαπήσουν. Δὲν ἔχουν πλέον Πατέρα. Ὁ Θεὸς κατέστη δι' αὐτοὺς ξένος. Εὐρίσκονται χωρὶς ἀληθινὴν ἑτερότητα· τοὺς ἀπέμεινε μόνον ὁ ἑαυτὸς τους. Παρακάμψαντες μίαν ἀπλὴν ἐντολήν, ἡρνήθησαν καὶ ἐγκατέλειψαν μίαν βαθεῖαν σχέσιν.

Δελεασθὲν ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας τῆς γνώσεως καὶ αἰχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῆς ματαιότητος τῆς ἐξουσίας, τὸ ἀνθρώπινον κτίσμα ὠλοκλήρωσε τὸ διαζύγιόν του ἀπὸ τὸν Δημιουργόν του. Εὐθύς ὁ ἄνθρωπος γεύεται τὴν ἀτιμίαν τῆς ἀποστασίας του. Ἡ ἀγάπη ἀπεμακρύνθη. Τὸ φάσμα τοῦ θανάτου πληροῖ τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον καταλείπει ἡ ἀγάπη. Αὕτη ἡ στάσις παραμένει ἕκτοτε ἡ ἀνθρωπίνη κατάστασίς μας.

Ἀλλ' ἀντιστρόφως, ἀπορρίπτοντες τὸν πειρασμόν, νηστεύοντες, μέσα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἐγκρατείας μας ἐπανέρχεται ἡ ἀγάπη ἡ ἐκπορευομένη ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τότε τὸ μῖσος τοῦ ἐχθροῦ, μὴ εὐρίσκον πλέον τροφὴν ἐντός μας, ἀπομακρύνεται.

Ἐνώπιον τοῦ ἀπαγορευμένου ἀπερρίψαμεν τὴν πρόσκλησιν εἰς κοινωνίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁλόκληρος ὁ κῆπος καὶ ὁλόκληρος ἡ κτίσις προσεκάλουν τὴν εὐθύνην μας. Ἐν τῷ Παραδείσῳ ἐφάγαμεν τὸν χωρισμόν μας· δὲν ἐθεμελιώσαμεν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συναγόμεθα διὰ νὰ νηστεύσωμεν καὶ νὰ θεμελιώσωμεν τὸν μέλλοντα

Παράδεισον.

Ἄνευ τοῦ ἄλλου, ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦ ἑτέρου καὶ τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιβάλλει, ἡ ἰδία ἡ ἐλευθερία ἡμῶν χάνει τὸ νόημά της. Παραφρονεῖ μέσα εἰς τὸν ἐρμητικῶς κεκλεισμένον χώρον τῆς αὐταρκειάς. Ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀτομικὸν δῶρον, ἀλλὰ εἶναι χάρις σχέσεως. Ἡ ἐλευθερία ἔχει ἀνάγκην ἀέρος· ἀσφυκτιᾷ ὅταν δὲν κοινωνῇ. Ἀναπνέει ἐν τῇ μετοχῇ. Τρέφεται καὶ αὐξάνει ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία χωρὶς ἀγάπην.

Ἐκτὸς τῆς ἀγάπης, ἡ ἐλευθερία ἀποθνήσκει, καὶ τὸ πτῶμά της λαμβάνει ἕτερον ὄνομα: τὴν περιβόητον «αὐτονομίαν», τουτέστιν τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ὁ ἴδιος νόμος τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἴδου ἡ ἠθικὴ προσταγὴ τοῦ αἰῶνος μας: ἡ αὐτάρκεια, τὸ νὰ εἶναι ἕκαστος ὁ ἴδιος κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του! Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διέκριναν λίαν ἐνωρὶς εἰς τὴν πλάνην αὐτὴν τὴν μορφήν τῆς ἀνομίας καὶ τὴν ἀρχὴν μιᾶς ἔτι δραματικωτέρας πλάνης: τῆς ἀποστασίας τοῦ θανάτου.

Ἵνα δυνηθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ βιώσῃ τὴν ἀγάπην καὶ νὰ ἐνσαρκώσῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἔπρεπε νὰ συναντήσῃ ἓνα ὄριον. Πρὸ τῆς δοκιμασίας τῆς ἀπαγορεύσεως, πρὸ τῆς συναντήσεως μετὰ τῆς ἀπαγορευτικῆς ἐντολῆς, ἡ ἐλευθερία δὲν εἶχεν ἀκόμη

ένεργοποιηθῇ. Ἐν τῷ Παραδείσῳ τὰ πάντα ἔλεγον «ναί» εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, πλην τοῦ δένδρου τῆς διακρίσεως· ἐκεῖνο ἔλεγε «ὄχι» τόσον εἰς τὴν γυναῖκα ὅσον καὶ εἰς τὸν ἄνδρα. Αὐτὸ τὸ θεῖον «ὄχι» εὐρίσκεται εἰς τὴν γένεσιν τῆς ἐν ἐνεργείᾳ ἐλευθερίας μας.

Ἐχάσαμεν τὴν ἀγάπην ἀπορρίπτοντες τὸ ὄριον καὶ παρακούοντες· ἀλλὰ διὰ τούτου ἐμάθαμεν ὅτι ἡ ὑπακοὴ εἶναι ἡ καρποφορία τῆς ἀγάπης. Ἡ ὑπακοὴ γεννᾶται ἀπὸ ἐλευθέραν διάθεσιν καὶ βαθεῖαν ἀγάπην· οὐδέποτε εἶναι μία ὑποταγὴ ἐπιβεβλημένη ἕξωθεν. Ἡ ἐλευθερία ἡμῶν ἐθανατώθη ὅταν περιώρισε τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας εἰς φιλαυτίαν πρὸς ἑαυτόν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐφάγομεν, κατὰ τὰς Γραφάς, ἀπεθάνομεν θάνατον αἰφνίδιον. Ἡ ἀστοχία εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας μας μᾶς ἔκαμε νὰ ἀπολέσωμεν τὸν «τρόπον» τῆς ὁμοιώσεώς μας πρὸς τὸ κάλλος τοῦ Θεοῦ. Θελήσαντες νὰ γίνωμεν θεοί, μὴ θελήσαντες τὸν Θεὸν ὡς τὸν ἀπόλυτον καὶ ἐναντιούμενον πρὸς τὴν αὐτάρκειάν μας Ἄλλον, ἀλλὰ θελήσαντες νὰ τὸν περιορίσωμεν εἰς τὸ ἴδιον ἡμῶν πρόσωπον, ἐθανατώσαμεν ἐντός μας τὴν χάριν τῆς παρουσίας Του. Καὶ ὅμως δὲν γέγραπται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι : «ὁ ἦν, ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος»;

Ἔρχεται ἄραγε ἔτι; Δύναται ἔτι νὰ ἔλθῃ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐλευθερίας μας; Ἀπεθάνομεν ὡς πρὸς τὴν χαρισθεῖσαν καὶ ἀπολεσθεῖσαν ὁμοίωσίν μας, τουτέστιν ὡς πρὸς τὸν ἄθῳον «τρόπον τοῦ εἶναι» ἀνατολικῶς τῆς Ἑδέμ· ἐξακολουθοῦμεν ὅμως νὰ ζῶμεν διὰ τοῦ «λόγου τοῦ εἶναι» εἰς τὴν γῆν.

Ναί! Ἐξακολουθοῦμεν νὰ ὑπάρχωμεν ἐντὸς τῆς Κτίσεως, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρχέγονου «λόγου τοῦ εἶναι», ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τοὺς αἰῶνας: νὰ εἴμεθα ἐλευθέρως ἐν Θεῷ, ἡνωμένοι μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν μετὰ τοῦ Ἐνὸς τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Καθ' ἣν ἡμέραν δὲν ἐνηστεύσαμεν ἀπὸ τοῦ καρποῦ, τοῦ καλοῦ εἰς ὅψιν καὶ ἐπιθυμητοῦ πρὸς βρῶσιν, συμφώνως πρὸς τὴν θείαν συμβουλήν, ἀποσπώμενοι διὰ τῆς ἀνομοιότητός μας ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀπωλέσαμεν τὴν θείαν ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία εἶναι κατ' οὐσίαν μετοχικὴ. Πράγματι, ἀποφεύγοντες τὸ ὄριον τῆς νηστείας καὶ τρέφοντες τὴν πλάνην τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐξορίσαμεν ἀπὸ τὴν ζωὴν μας τὴν ἀλληλεξάρτησιν καὶ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ Κήπου Του καὶ ὁλοκλήρου τῆς Κτίσεώς Του.

Τότε ὁ Πατήρ, ἔχων ἀπολέσει ἡμᾶς ἐντὸς τῆς Κτίσεώς Του, ἀποστέλλει τὸν Μονογενῆ Του Υἱὸν διὰ νὰ μᾶς ἀνεύρῃ διὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεώς Του, ὡς ποιμὴν ἀναζητῶν τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον.

Ὁ Θεὸς ἦλθε νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα μᾶς συναγάγῃ. Ἐγένετο ὁμοῖος πρὸς ἡμᾶς, ὁμοῖος πρὸς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶχε καταντήσῃ παραμόρφωσις καὶ καρικατούρα τοῦ

ιδίου του ἑαυτοῦ. Ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀπώλειάν μας. Μᾶς ὠμίλησε. Μᾶς ἐθεράπευσε. Μᾶς ἠγάπησε. Ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ ὡς ἡμεῖς. Διῆλθε διὰ τοῦ θανάτου τῆς ἀνομοιότητός μας. Ἐνίκησε τὸν θάνατον τὸν ὁποῖον ἡμεῖς εἰχομεν ἐγκαινιάσει τρώγοντες τὸ γεῦμα τῆς ἀποστασίας μας. Ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ θανάτου ἀποκαθιστῶν τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εἶχεν ἀποστατήσῃ, ἀπολέσασα πᾶσαν σοφίαν. Χριστὸς Ἀνέστη! Δι' ἡμᾶς ἀνήγαγε ἐκ τοῦ θανάτου τὸν πεπλανημένον «τρόπον τῆς ὑπάρξεώς» μας, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ὠμοίαζε πρὸς τὸν «τρόπον τοῦ εἶναι» τοῦ Θεοῦ.

Πρὸ τῆς Ἀναστάσεώς Του, ὁ Θεὸς, ὁ γενόμενος σὰρξ, μᾶς εἶχεν εἶπει: «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι». Ἐξ ἀρχῆς, ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ὁ Θεὸς μᾶς ἐμπνέει τὴν πράξιν τῆς ἀπαρνήσεως, τῆς ὁποίας καρπὸς εἶναι ἡ ζωὴ ἐν τῇ ἐνότητι τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ νηστεία εἶναι ἡ λατρευτικὴ πράξις τῆς ζωοποιοῦ ταύτης ἀπαρνήσεως. Ἡ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ τελετουργικὴ πράξις τῆς ἀπαρνήσεως πάντων ὅσα νομίζομεν ὅτι εἴμεθα καὶ ὅτι ζῶμεν, ἀκόμη καὶ τοῦ ἰδίου ἡμῶν θανάτου. Ἐχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν ἱερῶν πράξεων καὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐτῶν. Ὁ λειτουργικὸς ρυθμὸς βοηθεῖ εἰς τὴν σταθερότητα τοῦ «τρόπου τοῦ εἶναι» ἡμῶν. Ἡ ἀπάρνησις τοῦ ἑαυτοῦ δὲν εἶναι ἓνα μεμονωμένον γεγονός· εἶναι ἀναγκαίως συνεχὴς καὶ κοινωνικὴ. Ἡ σταθερότης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ρυθμοῦ εἶναι ὁδὸς ἡτοιμασμένη ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν, μονοπάτιον ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τῶν λίθων ὑπὸ τῶν προκατόχων καὶ προδρόμων μας. Ἡ ἱερὰ πράξις, ἡ ὁποία ρυθμίζει τὴν ζωὴν μας, μᾶς ὁδηγεῖ εἰς συναντήσεις· πᾶσα ἱερὰ πράξις εἶναι πάντοτε ἓνα συγκεκριμένον προσκύνημα.

Εἰς τὰς συναντήσεις ταύτας γευόμεθα ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς ἀπαρχὰς τῶν θείων ἐπαγγελιῶν. Ἐντάσσοντες τὴν αὐταπάρνησίν μας εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ρυθμόν, διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν, τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, τῶν προσωπικῶν προσευχῶν, τῶν ἀσκητικῶν κόπων καὶ τῶν νηστειῶν τῆς Ἐκκλησίας, πολλαπλασιάζομεν τὰς συναντήσεις μας καὶ αὐξάνομεν τὴν συχνότητα τῶν συνευρέσεων μας μετὰ τῆς Χάριτος. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ Ξύλου τῆς Ζωῆς, τοῦ πεφυτευμένου ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου· εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τὸν ὁποῖον λαμβάνει ἡ χεὶρ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ εὐλογεῖ ἡ χεὶρ Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος μᾶς εἶπεν ὅτι μετὰ τοῦ σταυροῦ τῆς αὐταπάρνησεώς μας ἀνατέλλει τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεώς μας.

Ἡ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι στέρησις καλῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ ἀπάρνησις τοῦ θανάτου, πρόσκλησις εἰς τὸ πλούσιον δεῖπνον τοῦ Νυμφίου, εἰς τὸ μεθυστικὸν γαμήλιον συμπόσιον τοῦ Πάσχα, εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ νηστεία

ἡμῶν προετοιμάζει δι' ἡμᾶς πλουσίαν τράπεζαν. Ἡ ἀπάρνησις ἡμῶν εἶναι ὁ θάνατος τοῦ θανάτου μας. Ἡ αὐταπάρνησίς μας εἶναι ἀληθῶς ἡ ἀναγέννησις καὶ ἡ πληρότης ἡμῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ. Νηστεύσωμεν ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἡμῶν ἑαυτοῦ! Ἡ φιλαυτία ἡμῶν μᾶς δηλητηριάζει.

Νηστεύοντες ἀπὸ τοῦ ναρκισσισμοῦ μας, ἐγκαταλείπωμεν τὴν χιμαιρικὴν αὐτονομίαν μας· αὕτη μᾶς ὁδηγεῖ κατ'εὐθεΐαν εἰς τὸν μὴ-τόπον τῆς κολάσεως! Ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εἶναι ἐσχατολογικὴ, προέρχεται ἐκ τῆς μέλλουσας Ἐνότητος μετὰ τοῦ Θεοῦ. Νηστεύοντες, ἐρχόμεθα νὰ σταθῶμεν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς θείας Σοφίας, νὰ φάγωμεν τὸν Χριστόν. Ἀς εἰσέλθωμεν εἰς τὸ Ἱερὸν τῆς κενώσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ γενομένου σαρκί. Ἡ αὐταπάρνησίς Του προσφέρεται δι' ἡμᾶς· ἡ κένωσίς Του ἀπευθύνεται πρὸς ἡμᾶς. Νήστεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πεινῶντες καὶ διψῶντες, τρώγομεν τὴν Σάρκα τοῦ Θεανθρώπου καὶ πίνομεν τὸ Αἶμά Του.

Νηστεύοντες, κενούμεθα· καθαιρόμεθα ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ μας· ἐξομολογούμεθα τὰς πτώσεις μας· ἀποτιθέμεθα τὰς ἁμαρτίας μας εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου. Ὁμολογοῦμεν τὰς ταπεινώσεις μας, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὰς ἀφαιρεῖ καὶ, εἰς τὴν θέσιν των, καταθέτει, ἐντὸς μας, τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ ταπείνωσιν. Νηστεύσωμεν, ἵνα εἰπώμεν: εὐχαριστῶ! Ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς νηστείας. Ἡ ἄσκησίς μας δὲν θὰ δυνηθῇ ποτέ νὰ ἀγοράσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· δύναται ὅμως ἀδιαλείπτως νὰ καταστῇ εὐχαριστία πρὸς Αὐτόν. Νηστεύσωμεν ἐξ εὐγνωμοσύνης. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατάληπτος, ἀλλὰ δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ Ἔξυλον τῆς μέλλουσας Ζωῆς.

Ἐὰν ἡ ζωὴ μας γίνῃ μία χαρμόσυτος Μεγάλῃ Τεσσαρακοστὴ ἀπαρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας, τότε θὰ καθίσωμεν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἱερουσαλήμ, θὰ γευθῶμεν τὴν πληρότητα τῆς Ἀναστάσεως καὶ θὰ πίνωμεν ἐκ τοῦ Ποτηρίου τοῦ φωτός Του.

Ἡ νηστεία ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἡμῶν ἑαυτοῦ εἶναι ἡ μόνη γόνιμος πράξις τῆς ἐλευθερίας μας. Ἡ ἐλευθέρα αὕτη ἐγκράτεια, ἡ νηστεία ἡμῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, αὕτη ἡ ἐκκλησιαστικὴ νηστεία ἀπὸ τῆς κοσμικότητος, μᾶς φυλάσσει ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνυπαρξίας αὐτοῦ. Ἡ νηπτικὴ ἡμῶν ἐγρήγορις, ἡ νῆψις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ πνευματικὴ νηφαλιότης ἐνώπιον τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, μᾶς ἀυξάνει ἐν Θεῷ «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ», ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐπέκεινα πάντων τῶν αἰώνων.

Σημειώσεις

[1] Ἅγιος Πορφύριος ὁ Καυσοκαλυβίτης, διάλογος μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Ἱατρικῆς Γεωργίου Παπαζάχου, ὡς παραδίδεται εἰς τὸ Ἀνθολόγιον Συμβουλῶν Γέροντος Πορφυρίου.

[2] Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν 42 (PG 91, 1325BC-1341D).

[3] Προφορικὴ μαρτυρία καταγεγραμμένη κατὰ συνάξεις εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Σίμωνος Πέτρας, ὅπου ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης μετέβαινε συχνά.

Φωτό: Νίκος Παπαχρήστου